צה: הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

דילמא בלוקח ת"ח דידע. וא"ת ואמאי גובה שבח מנכסים בני חורין דאפילו בהכיר בה שאין שלו ולקחה אם מעות מתנה או פקדון אכל לכ"ע אין לו שבח וי"ל דהתם שלא באחריות והכא באחריות דבאחריות לא שייך למימר לא מתנה ולא פקדון:

בשבח שעל גבי גזילה קמיפלגי דרבי יהודה סבר דגנזל הוי. אבל שבח שלא ע"ג גזילה הוי דגזלן או משוס דהוי שינוי גמור או משום מקנת הפירות ואם גזל עצים ועשאן כלים או אפי' נסרים ועשאן כלים דהוי שינוי דהדר שמא מודה ר' יהודה דמשלם כשעת הגזילה אף על גב דהוי שבח שלא ע"ג הגזילה דכיון דטרם בהאי שינוי שייך ביה מקנת הפירות ואף על גב דגבי נתן לגבוע לו אדום וגבעו שחור קאמר רבי יהודה דאם הפירות יתר על היציאה כו' התם דלא נחת בתורת גזילה לא שייך מקנת הפירות וכן ל"ל לרב פפא ע"כ דאמר לרבי יהודה שבח שעל גבי גזילה דגזלן הוי דהיינו משום מקנת הפירות דהא ס"ל בההיא דלגבוע לו אדום שינוי לא קני ובההיא לא שייך מקנת הפירות כדפי' [א] והשתא הוי סברא הפוכה דר' יהודה מדר"מ דבלגבע לר"מ שינוי קונה ובגזלן אין קונה משום דקנים ולרבי יהודה בלגבע שינוי לא קני ובגזלן קני משום מקנת הפירות וכ"ת מפרש דאין אנו לריכים לר' יהודה טעמא דמקנת הפירות אלא סברא דר"י שינוי קונה ולרב זביד שבח שלא ע"ג גזילה דלא הדרא הוי דגזלן אבל שבח שע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא ולא קני הוי דגנזל ולרב פפא אפי' דע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא קני והוי דגזלן והא דלא קני בלגבע לפי שאין מתכוין לקנותו וכן נראה דלא לריכי השתא לאוקמא ר"י כב"ש וא"ש נמי דלא תשיב ר' יהודה לעיל (דף נב:) בהדי הני מנאי דסברי שינוי אין קונה כי היכי דתשיב ר"ש דלעיל:

מני לא ר' יהודה ולא ר"ש. וא"ת לעולם ר"ש היא לרב פפא ומימא הכי ילדה אין לא ילדה לא אלא הוי למחצה לשנים ולרביע וי"ל דלר"ש אפילו ילדה קאמר דלמחצה ושנים ולרביע דשקיל גזלן דקאי אר"מ דאיירי בילדה:

לר"ש כי מסלק כו'. לא בעי לר' יהודה כיון דמתקנת הפירות מוקמי' לה כולה שבחא ביד גזלן פשיטא דמגופיה שקיל (ג):

שלשה שמין לחן השבח. אע"ג דקתני ג' תנא ושייר גזלן ושייר נמי אדים שאם בא לסלקו מתריסותו מסלקו מן השבח בדמים: **שבח** המגיע לבתפים. כאן פ"ה כגון תבואה שגדלה כל לרכה ושאין מגיע לכתפים שלריכה לקרקע וקשה דאם כן לפירושו גבי ב"ח אפי' מתבואה שאין לריכה לקרקע דקאמר והא מעשים בכל יום וקמגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף כ:) משמע דלא גבי ב"ח אלא ממידי דלריכא לקרקע גבי הא דקאמר זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא דפריך לא יהא אלא ב"ח וכה"ג מי הוי שקיל אלא לחזו לבודיא קאמינא סוף סוף כל העומד ליגזז כגזז דמי דלריכי לדיקלא קאמינא ור"ל דשבח המגיע לכתפים קורא דבר שסופו ליתלש ולישא בכתפים אפי' כגון פגין או בוסר דלריכי לארעא ור"ת מפרש דשבח המגיע לכתפים כגון דבר הבא בטולה ובחזקת הבתים (נ"ב דף מב: ופס ד"ה שבח) מפורש: הא

גובה את הקרן מנכסים משועבדים ואת השבח מנכסים בני חורין דאתא בעל ארעא ושקיל (ה) ארעיה ושבחיה מאי לאו בעם הארץ דלא ידע דקרקע נגזלת או אינה נגזלת ואפי' הכי קאתי בעל קרקע ושקיל לארעא ושבחה ושמע מינה בשוגג נמי קנים אמרי אלא בלוקח תלמיד חכם וידע תא שמע (ו) לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבחו לא ואי סלקא דעתך בשוגג נמי קנים דמי צמרו ושבחו בעי למיתבא ליה אלא לאו ש"מ במזיד קנים בשוגג לא קנים ש"מ: רבי יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה ר"ש אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף (ז) מאי בינייהו אמר רב זביד בשבח שעל גבי גזילה קמיפלגי ר' יהודה סבר דגנזל הוי ור"ש סבר דגזלן הוי רב פפא אמר דכ"ע (ח) בשבח שעל גבי גזילה דגזלן הוי והכא למחצה לשליש ולרביע קמיפלגי רבי יהודה סבר שבח שעל גבי גזילה (ט) כוליה דגזלן הוי ורבי שמעון סבר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן תנן (י) גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה רחל ונטענה אצלו וגזזה משלם כשעת הגזילה ילדה אין לא ילדה הדרא בעינא בשלמא לרב זביד דאמר שבח שעל גבי גזילה דגנזל הוי לר' יהודה הא מני רבי יהודה היא אלא לרב פפא דאמר דגזלן הוי הא מני לא רבי יהודה ולא ר"ש אמר לך רב פפא הוא הדין (יא) אפילו לא ילדה נמי כשעת הגזילה הוא דמשלם והא דקתני ילדה איידי דנסיב רישא ילדה נסיב סיפא נמי ילדה תניא כוותיה דרב פפא ר' שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף למחצה לשליש ולרביע אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן לר' שמעון דאמר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן כי מסלקינן ליה בדמי מסלקינן ליה או דילמא מבשרא שקול ופשטנא מהא (יב) דאמר רב נחמן אמר שמואל שלשה שמין להן השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן (יג) בבור לפשוט ובעל חוב ללוקח (יד) ובעל חוב ליתומים אמר ליה רבינא לרב אשי מי אמר שמואל בעל חוב ללוקח יהיב ליה שבח (טו) והאמר שמואל (טז) בעל חוב גובה את השבח א"ל לא קשיא כאן בשבח המגיע לכתפים וכאן בשבח שאין מגיע לכתפים אמר ליה (יז) והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' שבח המגיע לכתפים אמר ליה לא קשיא הא

מיתת אביהן כלוס ומעלה להן לשבחן בדמים ונותן מעות אם ילקה: **גובה אם השבח.** ואינו מחזיר ללוקח כלוס: **המגיע לכתפים.** כגון תבואה שגדלה כל לרכה ונותנה ללוקח או דמיה: הא

גובה מנכסים משועבדים. שהוא קדם והוא כמלוה בשטר שהרי כתב לו בשטר המכירה שאם יטרפוה ממנו יחזור ויגבה מנכסיו: **קנים.** דלהדר שבח לנגזל: לצבעו שוגג משיב ליה דאיכא אינשי טוכא דלא ידעי דאסור לשנות בדבור של בעל הבית: **בשבח שעל גבי גזילה.** כגון שהשביחה אצלו ועדיין לא נטלה הימנו כגון (כ) ריקנית ונתעברה או טעונה גיהה: **דרבי יהודה סבר דגנזל הוי.** והכי קאמר רבי יהודה גזלה מחבת בעייה לבעליה בין לשבח בין לגרישותא כמו שהיא בשעת תביעה בב"ד היא מחבת והיכא דגרעה כגון גזזה וילדה משלם פחתה ולא דהדר קתבע ליה נגזל דמי גזיזה ועובר שגזל ממנו ופליגא אדר' מאיר דאמר מליה שבחא יהיב ליה ואע"ג דקנה גיהה וולד בשיעור מזיגה ליה כמאן דכוליה שבחא אכתי עלה כמי שלא גגזזה ומשלם כולה משום קנסא וקאמר ליה רבי יהודה כדאיתא השתא הדרא ולא הדר תבע נמי מיניה גיהה וולד יהיב ליה דמי דמעיקר' דקנה גיהה וולד בשיעור והיכא דעדיין כל השבח עליה מחבת כמות שהיא ואתא ר"ש למימר אפילו שבחא עליה נוטלו גזלן בשיעור קונה ולא יטלם אלא דמים דאשווים כאילו היא שומא אלא בכסף: **דכ"ע שבח גזילה דגזלן הוי.** ובעייה דקאמר ר' יהודה כדמעיקרא קאמר: **למחצה לשנים כו'.** כדרך מנהג המדינה למקבלי בהמות להשביחן לזמן גדול כזה: **לא ר' יהודה ולא ר"ש.** וכ"ש דכר"מ לא ממוקמא דקתני ריש גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד כו' ולר"מ משלם גיזות וולדות כדהשתא: **איידי דנסב רישא ילדה.** לאשמועינן דלא משלם גיזות וולדות כדהשתא אלא דמי פרה העומדת לילד נקט נמי סיפא ילדה: **בכור לפשוט.** שהשביחו את הנכסים קודם חלוקה ונשעת חלוקה נוטל הבכור פי שנים בקרקעות לריך להחזיר לפשוט רביע השבח של חלק בכורה במעות שאין לו ליטול פי שנים ממה שהשביח זה ואם השביח בי"ב זז כשנטל זה פי שנים בקרקע נוטל מן השבח ח' זוזים לריך להחזיר לו כ' זוזים ומעלה לו בדמים ואין נותן לו מן הקרקע אלא אם רלה מסלקו בדמים ונותן לו שני זוזים ואין יכול לומר לו הפשוט תן לי קרקע כזה שוה כ' זוזים: **ובעל חוב ללוקח.** כ"ת הטורף לקוחות בשביל חוב שיש לו על המוכר אין לו כח במה שהשביח לוקח ומסלקו ב"מ בדמים ונותן לו דמי שבחו ואין נותן לו קרקע בשיעור שבחו: **וכ"ת ליתומים.** כ"ת שיורד לנכסי יתומים בשביל חוב אביהן אין לו במה שהשביחו נכסים לאחר

עין משפט נר מצוה

כא א מי' פ"ע מהל' גזילה ואבידה הל' ו ז וע"ש וסמג עשין עג טוש"ע חו"מ סימן שנ"ג ס"א ובהג"ה:
כב ב ג ד מי' פ"ב מהל' גזילה ואבידה הל' ו קמג עשין עג טוש"ע חו"מ סי' שסב סעי' ב וסעי' ז:
כג ה מי' פ"ג מהל' גזילה הל' ד קמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רעח סעיף ו:
כד ו מי' פכ"א מהל' מלוה ולוה הל' ז וע"ש סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' קטו סעיף ה:
כה ז מי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' ח:

מוסף רש"י

ומעלין אותן. מן הקרקע, כדמים. ולא אקלי בארעא טפיה (ב"מ קי:). בבור לפשוט. בבור ופשוט שהשביחו קרקע קודם שסלקו, וקר"ל (ב"ב קכד.) שאין הבכור טול פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן, דהוה ליה ראשי ואין הבכור טול הבכורה בראשי, דכתיב בכל אשר ימצא לו, והכאן נאין נתלק טול בכור פי שנים בקרקע שהיא משובחת ומתין לאת השבח ונותן לפשוט רביע שהוא מגיע לו בשבח שבתוך חלקו של זה (שם). ובעל חוב ללוקח. בעל חוב שקדם שטר הלוואתו לשטר מקח של לקוחות, טורפה מהן עם מה שהשביחו ושם להן שבח ונותן דמים, ושעמא דכולהו משום דמעיקרא אגרעא דידיה היא ואין לנו לכופו למכור להן קרקע שלו בשביל השבח אם יש בידו מעות, ולקחן מוקי לה בקרקע שנעשית לו אפוטיקי (שם). בעל חוב גובה את השבח. בעל חוב שהלוה לאחיריו מעות ומכר לזה הנכסים והשביחום לקוחות, טורף בעל חוב הנוף והשבח (בכורות נב.) ולל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיה מקומתם ע"י הלוקח (ב"מ יד:). בשבח המגיע לבתפים. צריכין לקרקע דבר מועט, דאילו אין צריכין לקרקע הוי להו פירות ולא מיקרו שבח ופכל חוב גובה השבח ולא פירות גמורין (שם קי:). והא מעשים בכל יום. היינו טורפי מקח באין לפני שמואל ובני לבעל חוב כל השבח עם הקרקע ואפילו מגיע לכתפים כל זמן שצריכין לקרקע (שם סז:).

מסורת הש"ס

ה) לקמן ק: וש"נ. ו) [בריש"ף וברא"ש ליתא במלאי קמיפלגין]. ז) [ל"ל נב:]. ח) ב"מ קי:. ט) ב"מ יד: טו. [קי: בכורות נב.]. י) [בוכה מד. בכורות סח: לה: ב"מ טו: קי: ב"ב קמג:]. יא) בפ"ה: ופסוק. יב) [עי' מ"ש על הגליון חוס' יבמות נ: ד"ה למעוטי].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ארעא ושבחא מי' לתרעא ושבחא מי' למיתבא ליה: (ב) רש"י ד"ה בשבח מי' כגון שגדלה ריקנית כל"ל: (ג) תוס' פד"ה לר"ש מי' דמנופיה שקיל. עי' בתוס"ר מהר"ם:

הגהות הגר"א

[א] תר"ה בשבח מי' והשתא הוי סברא מי'. ג"ב אבל להרמב"ם ניחא ואולי לשיטתייהו כנ"ל:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com